

ES-Seminar Studietur Polen - Berlin

27. september til 1. oktober 2005

Indholdsfortegnelse

Tirsdag den 27. september 2005

1. Besøg hos Poldanor

Onsdag den 28. september 2005

2. Besøg hos Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w/Barzkowicach
3. Besøg hos Stargard Szczeciński kommune
4. Besøg hos andelsselskabet „Spółdzielcza „AGROFIRMA” Witkowo”
5. Besøg hos Danske Bank Polska S.A.

Torsdag den 29. september 2005

6. Besøg hos Agencja Nieruchomości Rolnych w Szczecinie
7. Besøg på en farm i Tychowo
8. Besøg hos en landbrugsvirksomhed i Wiechowo
9. Besøg på landbrugsvirksomhed "Tucz Dan" GmbH

Fredag den 30. september 2005

10. Besøg på Den Danske Ambassade
11. Rundvisning Rigsdagen

Lørdag den 1. oktober 2005

12. Hjemrejse

Bilag

- Bilag 1 Program for studieturen + kort
- Bilag 2 Deltagerliste
- Bilag 3 Formål med studietur til Polen og Berlin
- Bilag 4 Sang fra gruppe I
- Bilag 5 Videnkonkurrence
- Bilag 6 Forside af pjece Zachodniopomorski
- Bilag 7 Bilag fra Danske Bank Polska
- Bilag 8 Information fra Udenrigsministeriet

1. Tirsdag den 27. september 2005 - Besøg hos Poldanor

Tom Axelgaard gav os en meget fin gennemgang af forløbet fra 1994 og frem til nu, hvor der er en moderne produktion med eget slagteri, foderstof og produktion af biogas.

Succes: Selv at være med i projektet
 Selv at være til stede
 Fra jord til bord

Polen Invest blev grundlagt den 15.04.1994 af 4 landmænd fra Danmark, hvorefter de købte gården i Polen en besætning på 600 søer og 3500 ha jord til gården. Der var 127 personer ansat i 1994.

Der er ca. 60 personer der er med i aktieselskabet i dag. Polen Invest ejer Poldanor 94 % og Tom Axelgaards ejer 6 % gennem sit selskab AUF A/S

IØ – Fonden er købt ud af selskabet for 55 mio. kr. så den danske stat har ikke reelt ydet tilskud, men var med i start fasen, hvilket betød at det var lettere at fremskaffe kapital.

Der er udbetalt dividende siden 2001. Der er i dag en gældsprocent på ca. 25.
Der investeres mellem 25 – 30 mio. kr. om året.

Prime Food ejes af Polen Invest 74 %, AUF 6 % og IØF 20 %.
Prime Food ejer 50 % af produktionsselskabet Nova og de sidste 50 % ejes af Tican.

Vi fik først en rundvisning på slagteriet, hvor vi blandt andet så, at der blev produceret pølser og bacon til Coop i Danmark.

Tom Axelgård viser slagteriet

Det var spændende at se hele processen fra grisene blev slagtet til de var pakket ind som pålæg.

Tom A tror, der kommer mange fabrikker i fremtiden i Polen, fordi der er en meget lav timeløn i forhold til nabolandene herunder Danmark. Timelønnen er på 20 – 30 kr. Dette bevirker, at der bliver en større konkurrence på dette område, og der vil ikke være så stor en indtjening i slagteridelen i fremtiden. Ved at have eget slagteri giver det en større sikkerhed med hensyn til afsætning af grise til slagtning. Hvis ikke man har en aftale, kan det i perioder være svært af afsætte grise. Arbejdsgiver skal betale 23 % i sociale ydelser, og lønmodtageren skal betale en skat der ligger mellem 22 og op til 42 % afhængig af indkomst.

Griseproduktionen er opdelt på et 2 site system. Søer – 7 – 30 kg og 30 – 100 kg.

Der er 16.600 søer, heraf er der en avlsbesætning med 1500 PIC – søer.

Der leveres ca. 400.000 slagtesvin om året fra 20 farme fordelt over et stort område. Der er ca. 25,5 grise pr. årsso.

På den største gård med søer var der 8000 søer opdelt i 2 staldafsnit for at holde styr på produktionen. Der var 80 medarbejdere der passer denne besætning. **Alle grise er under opsyn hele døgnet rundt.**

Kød procenten var ca. 45 % da de startede, men er i dag ca. 58 – 59 %, dvs. lidt under den danske.

Stalden med multiside var opdelt i sektioner med 2000 grise, og der var 7 stalde. Der var et staldafsnit tomt hele tiden, så det kan rengøres. Når de små grise kommer, er der gulvvarme med 30 grader varmt og temperaturen sænkes langsom ned inden de skal videre til fedestaldene.

Der skal være et bytteforhold på 7 – 7,5 for prisen på foder i forhold til prisen på svinekød. Tom A er i øjeblikket i gang med at starte en produktion i Ukraine, hvor bytteforholdet er 1:13.

Foderet til grisene fremstilles på egen foderfabrik, der kan lave ca. 25 tons pr. time

Der er i 2005 færdiggjort et biogasanlæg, som er en god investering. Det er lavet sådan, at slagteraffaldet kan bruges i anlægget, og derved spare penge til bortskaffelse af dette.

Der er ingen penge under bordet i Poldanor.

Der er en meget stram økonomistyring i hele selskabet med 2 års rullende budgetter og kontrol hver måned med status. Der korrigeres løbende for det opnåede resultat i det nye budget.

Polens landbrug står over for en meget stor udfordring i fremtiden, fordi der er rigtig mange små brug der ikke er i stand til at overleve.

Planteavl ca. 15.000 ha med korn, raps og majs til modenhed.

Al jorden var lejet af staten på 30 årige kontrakter, hvor lejen var fastsat ud fra jordkvalitet. Forpagtningsafgiften på jord var ca. 2,5 hkg/ ha plus jordskat.

Poldanor har kun ganske få danske medarbejdere (bruges til få nøgleposter), fordi man helst vil have virksomheden integreret godt i lokalsamfundet.

Man bruger danske rådgivere i begrænset omfang til bl.a. planteavls- og dyrlægeområdet, men man bruger også rådgivere fra mange andre lande.

Gennemsnitslønnen hos Poldanor er ca. 3500,- kr./mdr. Lønnen i byerne er væsentlig højere.

2. Onsdag den 28. september 2005 - Besøg hos Westpommerens Rådgivningscentrum for landbrug i Barzkowice

1. Struktur og finansiering af rådgivningen i Polen

Som følge af overgang til markedsøkonomi besluttede Parlamentet for nyligt, hvorledes landbrugsrådgivningen skal se ud. Det blev besluttet, at der laves 1 hovedcenter i hvert amt. (vi besøgte hovedcentret som ligger i Barzkowice i Szczecin amt). Amtet er opdelt i 18 kredse, som hver har sit rådgivningscenter. I disse centre er der ansat rådgivere, så der er 1 rådgiver til at betjene hver kommune. Der er ansat 230 personer/rådgivere i amtet. Disse 230 personer rådgiver 54.000 landmænd.

Der udpeges en amtsformand, som sidder 5 år ad gangen. Udpegningen sker i det politiske system. Det er en form for folkevalgt ledelse af rådgivningen og vi fik indtryk af, at man fremover ville styrke denne ledelsesform.

I hovedcentret er der ansat en administrativ leder, som skal arbejde for, at der anvendes et ens rådgivningssystem i hele amtet. Centret udgiver tidsskrifter, hvor der orienteres om politiske forhold, ny lovgivning, EU forhold og nyheder inden for de enkelte fagområder. Hovedcentret bidrager med nyheder til rådgiverne som er ansat i de enkelte kredse, så den nyeste viden hurtigt kommer ud til den enkelte landmand. Hovedcenteret arrangerer dyrskue, som afholdes den 2. uge i september. På dette skue kommer 450 landmænd og viser deres produkter og deres dyr, og der kommer mere end 70.000 besøgende fra både land og by. Skuet varer i 3 dage og slutter med en fælles fest.

Hovedcentret driver et kursuscenter. Der er plads til 80 kursister, som kan overnatte. Centret udarbejder selv kursusmaterialer og pjecer, som trykkes på eget trykkeri.

Rådgivningssystemet finansieres af staten, og der er ingen brugerbetaling. I løbet af årene 2006 og 2007 har man besluttet at overgå til brugerbetaling. En del af de penge som nu går direkte til rådgivningen, vil fremover gå til den enkelte landmand, som kan købe den rådgivning der er behov for.

2. Forandring af landbrugsproduktionen efter murens fald

Halvdelen af amtets 54.000 landmænd har under 3 ha. Der er mange store statslandbrug som er kollapsede efter murens fald. Dette har bevirket at husdyrproduktionen er faldet. Blandt hovedparten af brugene, som er de mindre landbrug er der ikke ske de store forandringer. Arbejdsløsheden er steget meget, eller er blevet meget synlig efter murens fald. Arbejdsløsheden i Polen er på 20 %, og i Szczecin amt, som vi besøgte, er arbejdsløsheden på 38 %. Landbrugsproduktionen i Polen ligger på niveau med, hvad der produceres på verdensplan.

3. Økonomisk rådgivning – kalkulationer, skatte-/finansieringsplaner på bedriften.

Vi fik gennemgået modelberegninger, hvilket i store træk svarer til vores standardkalkuler. Beregningerne udsendes 2 gange om året. Om foråret indhenter centret priser på salgsprodukter og udsæd, gødning, kemikalier, foder m. v. Herefter beregner man ud fra standardtal og forventede priser rentabiliteten i de enkelte produktionsgrene.

Omkring høst indhenter man oplysninger om de realiserede priser og sætter disse tal ind i beregningerne. Herefter udregner man så procentvise afvigelser, som viser hvor stor kapitalindsats der skal til for at opnå en given fortjeneste.

De resultater som fremkommer ved disse beregninger er ikke udtryk for faktisk opnåede resultater i landbruget og kan for os virke uinteressante og til meget lidt nytte. Her må vi dog huske på, at kapital er en meget knap faktor i Polen og i særdeleshed i Polsk landbrug. Derfor er det vigtigt, at man tilrettelægger sin produktion, så man får et stort afkast ved lille kapitalindsats, idet det er kapitalen, som i mange tilfælde er den begrænsende faktor.

Rådgivningscenteret udarbejder budgetter for landmænd på bestilling, eksempelvis hvis en landmand vil starte en kødproduktion. Der rådgives også til udenlandske landmænd.

Der udarbejdes virksomhedsplaner til brug for kreditgivning.

I hele polen er der 1.200 landbrug som laver bogføring. I Szczecin amt er der 350 som laver bogføring.

Landbrugsvirksomheder betaler ikke direkte skatter. Der betales grundskyld svarende til ca. 2,5 tdr. rug pr. ha.

Specialproduktioner betaler skat (som eksempel nævnes mink, gartnerier, svampeproducent).

3. Onsdag den 28. september 2005 – kl. 13.30 til 15.00 Besøg hos Stargard Szczeciński kommune

Ved besøget på kommunekontoret for Stargard, der var beliggende i den nærmeste større by, deltog borgmester, viceborgmester samt kommunaldirektøren, og der var en ansat fra det regionale landmands“pensions”afdeling.

Kommunen har ca. 11,5 tusind indbyggere, 38 landsbyer og dækker ca. 300 km². Der er 2 skoler, gymnasium i alt 1500 elever. Der er 30 ansatte på kommunekontoret, 16 med socialopgaver og 10 undervisere. Det har et budget på 17,5 mill. Zloty, hvoraf ca. 7 mill. gik til undervisning. Budgettet blev finansieret med 6 mill. Zloty fra staten, resten fra lokalt, der væsentligst opkræves som en grundskat på 87 Zloty pr. ha for klasse 4 jord. Skatteprocenten er ca. 37% på indkomst.

Der er ca. 900 landbrug i kommunen, fordelt med 22 over 100 ha, 60 fra 20 - 100 ha, 230 fra 5 - 20 ha og 620 under 5 ha. Der var kun yderst lidt handel med jord.

De seneste år er der især investeret i vandforsyning, kloak, gasforsyning, og kulturområdet. Der gives tilskud til 11 sportsklubber, brandvæsen, veje og off. Trafik, samt “turistfolklore”.

Byrådet består af 15 medlemmer valgt for 4 år. Der afholdes byrådsmøde hver måned, et møde hvert kvartal med landsby repræsentanter, et møde hvert år ude landsbyerne med beboerne. Der bor ca. 8.600 voksne hvoraf ca. 4.600 er i arbejde og ca. 1.200 får en pension. Der er især problemer med arbejdsløse fra de tidligere statsbrug. Det blev kraftigt understreget, at der var behov for en mentalitetsændring, så den enkelte fik noget mere energi til selv at komme i gang. Der blev henvist til især EU's Leader program hvorfra der var bevilget 150.000 Zloty til projekter i kommunen. I det hele en positiv melding om EU's muligheder og hjælp til strukturudviklingen. Kommunen gør meget for at den enkelte skal aktiveres via bl.a. EU midler.

Sociale ordninger for landmænd:
Sygebehandlinger betales direkte af staten. Der kan ydes syge“dagpenge”, hvis man er tilmeldt en frivillig sikring til 72 Zloty pr. kvartal, hvilket

kan give 7 Zloty pr. dag i højst et år. Der kan derudover laves frivillige ordninger mod ekstra betaling.

Invalidepension kan opnås, hvis man har betalt sikringsydelse i mindst 1 år, hvis skaden sker før man er 30 år og mindst 5 års betaling ved senere skadestidspunkt. Der kan opnåes tilskud til revalidering med skolepenge m.v. i 6 mdr. Der beregnes evt. en familiepension, der udgør 85% af normalpension og plus 5% for hvert familiemedlem.

Normal pensions alder er 60 for kvinder og 65 formænd. Som lønmodtager får man 75% af sin normalløn som pension fra staten, dog op til 95% for særlige grupper.

Der er en specialforsikring for landmandspensionering, hvilket Pidonna, leder af det regionale kontor fortalte om. Man skulle have været landmand i mindst 25 år for at opnå førtidspension ved hhv. 55 / 60 år. Normalpension for landmænd udgør 6 - 700 Zloty pr. måned hvis man i en periode på mindst 10 år havde levet af landbrug som ejer eller forpagter og indbetalt 168 Zloty pr. kvartal.

Generelt fik vi indtryk af en meget engageret kvindelig kommunaldirektør med en god opbakning fra de folkevalgte og en holdning til at alle indbyggere skulle yde efter evner før der kom hjælp fra kommunen.

Middelkurs 1 Zloty = 1,87 kr.

4. Onsdag den 28. september 2005 - Besøg hos andelsselskabet „ Spółdzielcza „AGROFIRMA” Witkowo”

Ved modtagelsen blev vi sat til kaffebordet, hvor vi i en film blev præsenteret for virksomheden.

Der var tale om en ganske professionelt stykke oplysnings/propagandaarbejde, hvor vi fik et godt indblik i virksomhedens mange forskellige produktioner.

Andelsbruget var organisatorisk bygget op på samme måde, som så mange andre andelsbrug i den kommunistiske verden, altså et brug af den type, der ophørte med at eksistere efter kommunismens fald.

Dette brug er så en af de få undtagelser.

Det blev stiftet i 1950. Lederen fra dengang er stadig leder, og han er uden tvivl en stor personlighed, der har formået at holde en meget høj produktivitet. Det er også lykkedes, at få andelshaverne med til at lade en væsentlig del af det løbende overskud gå til udvidelser og konsolidering.

Der var ca. 1300 andelshavere, og som vi forstod det, så var det kun undtagelsesvis, at der var medarbejdere, der ikke også var andelshavere.

Da virksomheden er velfungerende, er det ikke svært at finde nye gode medarbejdere. Det koster kun et beskedent beløb at blive medlem. Man får ikke noget med sig, når man rejser.

Nu lidt tal:

Der er 13.300 ha
 3.000 malkekøer (ca. 6.000 kg mælk)
 2.000 ammekøer
 3.000 søer
 60.000 producerede svin
 52.000.000 producerede æg
 54.000 tons foder

Produktionen blev i videst muligt omfang solgt i egne butikker. Dem var der ca. 70 af.

Vi så kostaldene, hvor de med stolthed viste nogle dyr frem, som skulle med til dyrskue. De var også flotte og velplejede. Ellers så vi ikke så meget af virksomheden (tidspres).

Konklusion:

En meget stor og velfungerende virksomhed, hvor man ikke pyntede unødigt op, men der er, hvad der er nødvendigt.

Herefter videre mod aftensmaden.

NB!

Lige en lille tillægs bemærkning.

Det var interessant at se 4-5 landbrug med hvert sit økonomiske system.

1. Poldanor, som er et moderne kapitalistisk fjernfinansieret system, som fungerer fint og som langt hen af vejen er i stand til at finansiere sin egen ganske voldsomme ekspansion.
2. Agrofirma, som er et gammeldags kommunistisk system, som fungerer fint, og som langt hen ad vejen er i stand til at finansiere sin egen ganske voldsomme ekspansion.
3. Erhardt Egsgard, som er en stor enmandsejet bedrift med 17-30 mand ansat, meget imponerende.
4. Polsk familiebrug, mand, kone og en søn, også her velfungerende og meget ekspansivt (fra 20-250 ha).
5. Det lille "Turist" brug.

Fælles for de fire landbrug var, at de er velfungerende, og i forhold til danske landbrug – meget økonomisk uafhængig.

Det er naturligvis således, at det oftest er det bedste, der vises frem. Vi så jo også, at især polsk markbrug (det vi kunne se fra bussen) er noget tvivlsomt.

Vi så også, at man i Polen – hvad enten man er polsk eller dansk – ikke pynter meget op. Poldanor måske lidt anderledes, men heller ikke her bruges der penge, der ikke har et klart økonomisk sigte.

5. Onsdag den 28. september 2005 - Besøg af Danske Bank Polska S.A.

Mødet med Marcus Elfving, Danske Bank i Warsawa.

Banken har ca. 400 kunder heraf er 39 % danske
I banken er der 15 ansatte, heraf 3 dansker, 2 svensker, resten er polakker.

Der er ingen privat finansiering

Ved erhvervsmæssig finansiering skal der være 30 % egenfinansiering. Der kan opnås finansiering af jord, maskiner, bygninger.

Lånet er på max 5 år. I zloty vil renten være 4 til 5 %: I danske kr. vil der være en marginal på 2 til 2,5 %.

Aktiver i Danmark kan stilles til sikkerhed for lån i Polen.
Vedr. skatteregler; den polske skat 5 %, her efter er der en 5 % kompensation i Danmark.

Efter gennemgang af kollegaens plancher, fortalte han om den generelle økonomiske situation i Polen. Tilvæksten og inflationen er lav. Polakkerne må spænde livremmen ind, til trods for en nedadgående arbejdsløshed. Zlotyen står stærkt.

Marcus Elfving har været ansat siden 1998. Hans kendskab til landbrug og landbrugsfinansiering var begrænset.

Udsigt fra hotel Neptun, hvor Markus Elfving fra Danske Bank Polska S.A. holdt foredrag.

6. Torsdag den 29. september 2005 - Besøg hos Agencja Nieruchomości Rolnych w Szczecinie

Kontoret i Stettin er et selvstændigt kontor af mange. ANR er et statsligt agentur, som er oprettet efter en parlaments afgørelse i oktober 1991.

Agenturet blev oprettet for at sælge nogle af statens rigdomme som var 4.800 000 ha landbrugsjord eller ca. 20 % af landets landbrugsjord. De største områder er beliggende i Vest- og Nordpolen. Efter parlamentets afgørelse blev alle statens landbrugsejendomme nedlagt i 1991 og arealerne underlagt ANR.

ANR er som nævnt statslig ejet og handler med jord i hele Polen. Hovedkontoret er i Warszawa og med 11 afdelinger fordelt over hele landet. Stettins afdeling er det 2. største og omfatter hele Westpommern ca. 800.000 ha. Kontoret i Masuren er lidt større. Det største mål for ANR er at få privatiseret "brugerne", og at det skal virke. Dvs. at de også hjælper med dannelse af selskaber for polske ejere.

På nuværende tidspunkt er 30 % af arealerne solgt. Endvidere er ca. 50.000 ha overtaget af forskellige institutioner, her nævnes:

1. Skovvæsen
2. Kirken (ca. 8.000 ha)
3. Kommuner (til Infrastruktur m.v.)

Endvidere er 310.000 ha bortforpagtet, og resten er stadig til salg/bortforpagtning.

ANR fik ikke kun jord men også ca. 52.000 bygninger til formidling, heraf er ca. 90 tilbage. Ejendommene blev udbudt som "skriftlige tilbud" (auktionslignende). Udbuddet kunne være begrænset eller ubegrænset.

Dvs. begrænset - f.eks. til landmænd i umiddelbar omegn, eller ubegrænset – så kan grupper fra hele Polen købe. Alle købere bliver undersøgt, om de har gode kvalifikationer.

Ved de skriftlige tilbud, er der krav om, at der afsættes beløb til lønudgifter og vedligeholdelse af bygninger. Det samme er også gældende ved brug, som er bortforpagtet.

Lejeprisen er meget forskellig, og der forlanges normalt en mindstepris. Lejen fastlægges på årsbasis, og betales over 2 gange efter hvedeprisen det sidste halvår forud. En normal lejeperiode er 10 år.

Køb af jord kan finansieres med lån, dog skal 20 % betales kontant, resten afdrages over 15 år til 4 % p.a.

Det blev oplyst, at den gennemsnitlige jordpris var ca. 5.000 Zloty/ha ved køb og 3 hkg hvede/ha – 120 Zloty/ha. Priserne var dog meget svingende alt efter udbud og efterspørgsel.

ANR får løbende arealer tilbage, fordi betingelserne for drift ikke var opfyldt. Alle forpagtere har i deres kontrakt en forkøbsret, og her er det ikke nødvendig med tilbudsgivning. Udlændinge skal først have en tilladelse fra Indenrigsministeriet for at leje jord, og de skal selv arbejde i bedriften. Efter 7 år kan de så få mulighed for at købe landbrugsarealer, dog max 300 ha.

Som tidligere nævnt har ANR også en stor rolle i tilsyn af bortforpagtet og solgt jord, herunder at landbruget bliver godt drevet. De undersøger f.eks. om man har bopæl her m.v. Ved overtrædelse tages jord tilbage. Alle kan købe et hus uden nogen betingelser, hvis man har landbrug eller anden virksomhed. Hvis ikke, så kan det være nogle særlige betingelser for erhvervelse.

7. Torsdag den 29. september 2005 - Besøg på en farm i Tychowo

Farmen vi skulle besøge viste sig at være en Emu-farm.

Vel ankommet til farmen i let regnvejr blev vi ført om bag huset, hvor der var en form for overdækket terrasse, og over for den var indhegningen med emuer delt i løbegårde.

Fruen fortalte om deres start og udvikling på farmen

De købte gården efter, at de begge var færdige med den høje landbrugsuddannelse. De startede med et typisk landbrug med gartneri, med drivhuse og dyrkning af grøntsager, men desværre var det ikke lønsomt. For 7 år siden startede de så Emu avl (den australske emu som dog stammede fra Nord Canada). Hun fortalte en del om avlsarbejdet og pasning af emuerne. En god emu fik 20 æg pr år. Æggene blev ruget ud i en rugemaskine. I det fri er det Hannen der udruger æggene. De solgte æg og kyllinger til andre producenter. Indtjening ved strudse er ikke særlig god, så nu havde de kun 30 stk. hvor de tidligere havde 100 stk.

De var nu ved at ændre farmen til et sted, hvor man mod betaling kan komme ud og se forskellige fugle, en form for bondegårdsbesøg.

Til sidst viste hun os forskellen på en strudseæg og en emu æg. Den hun holder i højre hånd er et emu æg.

Yderlig beskrivelse af Emuen hentet på internet:

Emu (*Dromæus novæhol'landiæ*) tilhører fugle-familien "ratite". I denne familie, som repræsenterer landgående ikke flyvende fugle, finder vi også struds, manduen, kiwien og kasaueren. 2 m høj strudsefugl fra Australiens buskskove, med håragtig fjerdragt. Lever af frugter og smådyr. Emuen når sin fulde størrelse indenfor ca. 2 år. Ved den alder måler den ca. 1.80 m til top hoved og ca. 1 m til top ryg og vejer omkring 45 kg. Emuen har kraftfulde ben, som strudsen, og når en top-hastighed på ca. 60 km/t. Emuen bliver omkring 30 år gammel.

Emu hunnen begynder at være æglægningsklar fra hun er imellem 18 til 38 måneder gammel og kan producere æg i ca 15 år. Det er hannen, som er udrugningseksperter, efter hunnen har lagt æggene. ligger hannen sig på dem og bliver liggende der, uden mad og drikker, i de ca. 50 - 54 dage, det tager for udrugningen. Æglægningsperioden (nord for ækvator) er fra oktober til april, i denne periode er det vigtigt, at smale æggene sammen, så hannen ikke tror, den skal til at udruge æg. Hannen skulle gerne vedblive med befrugtningen af hunnerne.

8. Torsdag den 29. september 2005 - Besøg hos en landbrugsvirksomhed i Wiechowo

Over middag besøgte vi Antni Woltawa og ægtefælle i Wiechowo.

Vores tolk Bogumila og rådgiver Wladek Lizun

Antni Woltawa og hans hustru

Det småregnede så vi blev derfor budt indenfor i deres stue, hvor der var disket op med brød og hjemmelavet smør, ost, knokkelfedt og kage m.m.

De havde beholdt en enkelt ko for ikke at skulle hente mælk i nabolaget.

Ejendommen havde de overtaget i 1984 af hans forældre.

Forældrene havde købt ejendommen efter anden verdenskrig, hvor de var flyttet fra midten af Polen til den vestlige del, der havde været i Tysk besiddelse før krigen.

Ejendommen var i 1984 givet som gave, men til gengæld forpligtede man sig til at deltage ved forældrenes underhold. Forældrene boede dog ved broderen, som i 1984 fik en anden ejendom på 15 ha. Reglerne kan vel sammenlignes med en form for aftægtsforpligtelse.

Ejendommen var ved overtagelsen på 10 ha, men var nu med tilkøb på 100 ha. I 2004 var forpagtet 150 ha fra det Polske agentur i Stettin for 2 hkg/ha + grundskat. Jorden ønskes senere købt og som forpagter har man forkøbsret til jorden.

Jorden er af blandet beskaffenhed i 3. til 6. klasse.

Afgrødefordelingen var i 2005 180 ha korn, 40 ha raps, 15 ha kartofler og 15 ha sukkerroer. Herudover var der en svineproduktion på 10 årssøer med opfodning af slagtesvin.

Efter udvidelsen af markdriften var der investeret i bl.a. en brugt mejetærsker og harve købt i Danmark.

De passede selv ejendommen, men fik i vækstsæsonen hjælp fra en søn.

Der laves ikke regnskab, men dog en bogføring af hensyn til momsen der var på 5% på fødevarer. Der betales skat efter et skøn.

9. Torsdag den 29. september 2005 - Besøg på landbrugsvirksomhed "Tucz Dan" GmbH

Erhardt Egsgaard er dansker og driver landbrug i både Danmark og Polen. I Danmark driver Erhardt et planteavlbrug på 100 ha + 100 ha i forpagtning i nærheden af Give. I Polen drives 2.000 ha, hvoraf Erhardt ejer de 870 ha. Der er ikke husdyrproduktion på nogen af ejendommene, idet hovedindsatsen er lagt på kartoffelavl.

Erhardt Egsgaard

Erhardt startede i Polen for 12 år siden, hvor han købte ejendommen for ca. 1200 kr. pr. ha. Ejendommen var et fallitbo og var meget nedslidt.

Markbruget drives med 500 ha spisekartofler og 1500 ha korn og raps – der kan ikke vandes. Normal udbyttet er 60 hkg/ha i hvede og 400 hkg/ha i kartofler. Kartoflerne bliver sorteret og sækket op på bedriften, og afsættes internt i Polen. Hvis kornet kan afsættes som brødkorn kan opnås

priser på 72 kr./hkg i hvede og 54 kr./hkg i rug. Kartoflerne sælges for 60 – 70 kr./hkg.

Der er 17 fastansatte på bedriften og yderligere 13 sæsonarbejdere. Lønnen er ca. 3.300 kr. pr måned + 14 kr. pr time i overarbejde (ud over 40 timer pr uge). Lønmodtagere i Polen betaler 30% i skat.

- Arbejdet udføres med en 12 furet vendeplov

Efterårsarbejdet var i fuld gang under vores besøg. Kartoffeloptagningen foretages med 4 stk. 2 rækkede optagere, og der optages ca. 20 ha om dagen. Der anvendes 4 lastbiler og 10 vogne til at køre fra (nogen af markerne ligger 35 km væk). Pløjning og såning af korn og raps på 1500 ha foretages af 2 mand, som i sæsonen arbejdede fra kl. 7.00 til kl. 21.00 – arbejdet udførtes med en 12 furet vendepløj (Kværneland) og en 6 m såmaskine (Väderstadt). Der kunne tilsås 30 – 40 ha pr. dag.

Efter Polens indtræden i EU kan der opnås ha-tilskud, som udgør mellem 850 kr. og 1350 kr. pr. ha. Ejendomsskatten på det ejede jord udgør ca. 300 kr. pr ha, og jordlejen på de forpagtede arealer er fastsat til 2,5 hkg korn pr. ha.

Bedriften er regnskabspligtig, idet ejendommen ejes i selskabsform. Denne regnskabspligt betyder, at ejerne ikke selv må udføre bogføringen, men skal hyre en bogholder til dette arbejde.

Omsætningen i selskabet er ca. 20 mio. kr. om året, og for det meste betales der kontant på leveringstidspunktet, idet man som udgangspunkt ikke kan få kredit.

Det er meget svært at låne penge i Polen, idet kreditgiverne ikke mener at jord er noget godt lånegrundlag, selvom de godt kan få pant i jorden. Kreditgiverne vil hellere have pant i maskinerne!!

Erhardt Egsgaard mente, at man selv burde tage ansvar og konsekvenser for sine beslutninger, og han brugte således ingen rådgivere. F.eks. udarbejdede han selv ha-ansøgning og gødningsregnskab både i Polen og Danmark.

10. Fredag den 30. september 2005 - Besøg på Den Danske Ambassade i Berlin

Indlæg ved Hern Görtz fra Deutscher Bauernverband

Hern Görtz fortalte om det landsdækkende forbund for landmænd i Tyskland. Det havde 380.000 – 400.000 medlemmer. Det svarer ca. til 90 % af samtlige landmænd i Tyskland.

Forbundets hovedopgaver:

- at varetage landmændenes politiske interesser
- pr
- rådgivning af landmænd
- betjening og service for landmænd

Tyskland står foran en ny regeringsdannelse. Bønderne har med den hidtidige rød-grønne regering haft mange problemer. Her kan bl.a. nævnes: Dyrevelfærd, miljøregler, dårlig økonomi, få investeringer, for meget kontrol og administration.

Der har også været økonomiske problemer hos mælkeproducenterne, der er blevet presset på prisen. Dette skyldes, at der er mange mindre mejerier, men reelt kun fem store indkøbere af mælk, som f.eks. Aldi og Lidl. Derved har indkøberne let ved at spille mejerierne ud mod hinanden.

Man kigger bl.a. mod Danmark for at løse disse problemer. Der har været lidt gang i

fusionsbølgen, men det går trægt.

Af andre problemer kan også nævnes at der i østtyskland, efter murens fald er sket et stort fald i produktionen af animalske produkter. Det skyldes, at de store stats co-operativer lukkede.

Det er et stort ønske hos bønderne, at den nye regering vil lempe på de administrative byrder. De håber også at usikkerheden hos bønderne vendes, så der kommer flere investeringer i landbruget, og at der kan opnås en bedre økonomi.

Der holdes hvert andet år et landsmøde i Deutscher Bauernverband med repræsentanter fra hele Tyskland. Det blev i år holdt i Rostock. Temaer i år var:

- Hvordan kan man indenfor ny landbrugsreform udvikle sig.
- Energiproduktion. Bioenergianlæg, solar- og vindenergi.
- Levnedsmiddel udvikling og ernæring.
- Landmanden som landskabsarkitekt og landskabspleje.

Der er indtil nu investeret to mia. i bioenergianlæg i Tyskland. Man ønsker at gøre sig mere uafhængig af olien med de høje priser og de knappe ressourcer.

Spørgsmål fra kursusedtagere:

Spørgsmål:

Hvordan er rådgivningsstrukturen og finansieringen af denne?

Svar:

Man har den politiske del, rådgivningsdel og service overfor medlemmerne.

Til det politiske arbejde opkræves 3-5 euro pr. ha. i kontingent.

Alm. rådgivning er egenbetaling efter forbrug.

Socialrådgivning er også egenbetaling, men her ydes der dog tilskud fra staten.

Skatterådgivning er der også egenbetaling. Denne fås dog i samarbejde med andre erhverv. De får rådgivning af KAMAN. Disse har f.eks. ca. 2.500 – 3.000 medarbejdere i Bayern.

Spørgsmål:

Hvordan ser det ud med strukturudviklingen i Tyskland?

Svar:

Der foregår også en strukturudvikling i Tyskland, hen mod større og større landbrug.

I det gamle tyskland findes generelt mange små familielandbrug og i de fem nye Bundesländer findes mange store landbrug. Det er de tidligere co-operativer. Disse har fået nye ejere efter murens fald og genforeningen. Der er 30.000 landbrug i Tyskland over 100 ha.

Der sker en reduktion af jordbrugsarealerne med tre procent om året.

De nordiske ambassader

Indlæg ved statskonsulent Poul Ottosen – Den Danske Ambassade i Berlin

I fortsættelse af indlæg v. Hern Götz uddybede statskonsulent Poul Ottosen de nævnte områder.

Valget var p.t. uafklaret. Om det bliver en konstellation mellem CDU og SPD var denne dato stadig åbent.

Landbrugspolitikken i Tyskland er lagt som den grønne linie – en reformpolitik til fremme af økologi frem til år 2010, hvor forventningen er, at alle landbrugsprodukter på dette tidspunkt skal udgøre 10 %. Udover økologi var der 2 andre områder, der skulle fremmes nemlig fødevarerikkerheden og miljøet.

Fødevarerministerens klare udmelding var "Klasse stat Masse". Det var dog allerede i juni måned 2005 klart at fødevarerministeren ikke kunne fortsætte.

Arbejdsløsheden var på 5 mill. svarende til hvad den havde været i 1933. Der er et stort behov for et fleksibelt arbejdsmarked i Tyskland fremover. Der er stadig temmelig store forskelle mellem strukturændringerne mellem det gamle Øst og Vest Tyskland.

De offentlige finanser har det dårligt i Tyskland. For 4. år i træk har Tyskland ikke overholdt finansbudgettet på de maksimale overskridelser på 3 %.

Landbrugsstøtten:

Man forventer total afkobling af støtten i 2013 (Afkoblingen er ikke sektionsoptelt).

Konkurrenceforholdene i landbruget i Tyskland er strenge, og der er store ønsker om bedre forhold. Hovedsynspunktet er at staten skal blande sig mindre i landmændenes forhold. Omsættningen skal følge EU-reglerne med modifikationer. Der skal være bedre vilkår for dyrevelfærd og miljø. Vi gør det, vi skal og ikke mere. De internationale regler (WTO) og en sammenkobling med disse er ikke lige om hjørnet.

EU-politikken:

Der er stadig ønsker om penge til landbrug i EU. Blair mener det er gammeldags at bruge EU-penge til landbruget – mener at det er forskning og innovation der skal tilgodeses. Tyskland ønsker stadig, at landbruget finansieres fuldt ud via EU-midler.

Temaer i valgkampen var at der skulle gives penge til landdistrikter via nationale og EU-midler. Der var for meget forbrugerorientering (Der står for meget på fødevarerne). Fødevarerkontrollen har hidtil været statskontrolleret (Disse var gået alt for langt i deres kontroller hidtil). Fremover skulle det bygges op som egenkontrol med strengere straffe som følge, hvis ikke forskrifterne blev overholdt. Sukkerreformen havde også været under diskussion under valgkampen.

Tysklands politik:

Tysklands politik er opbygget på et Føderat system. Lovgivningen foregår på forbundsniveau og gennemføres i delstaterne via egne parlamenter og egne regeringer. Systemet er derfor mindre gennemskueligt. Fødevarerindustrien er meget anderledes i Tyskland i forhold til Danmark. På privatsektoren skal der på sigt ske en strukturrationalisering for at forbedre forholdene på dette område.

Dette var blot et lille område af hvad der foregår i Tyskland på især landbrugsområdet og arbejdsmarkedet.

Indlæg ved arbejdsmarkedsråd Jørgen Hansen – Den Danske Ambassade i Berlin

Man har i Tyskland et meget stift arbejdsmarkedssystem. Der er store problemer og mange af disse er affødt af det "tætte" naboskab med Østeuropa.

Der er en højere arbejdsløshed end i Danmark og en lav organisationsprocent. Der er færre strejker end i Danmark, alt er lovreguleret, alt bliver analyseret til bunds, hvilket dog kan give en vis uoverskuelighed.

Lønniveauet i Vest er på niveau med Danmark, men kun 2/3 i det gamle Østtyskland.

Erhvervsuddannelserne er en vekslen mellem teori og praktik.

Arbejdsløsheden i Tyskland er 11 – 12 pct. svarende til ca. 5 mio. I Øst er arbejdsløsheden 20 – 25 pct.

Fra Berlin flyttes meget servicearbejde til Polen – vask og lign.

Generelt er arbejdsløsheden størst i nord og øst. Der sker en stor udflytning til Syd-tyskland, som er højteknologisk område og hvor det går rigtig godt.

Tyskland – der som det eneste land i Europa har haft en stigende arbejdsløshed gennem de seneste 10 år – er blevet agterlanteren. Og intet tyder pt. på, at der er et opsving på vej.

Fagforeningerne taber overalt mange medlemmer. Der er over 30 mio. i arbejdsstyrken. Organisationsprocenten er meget lav, kun ca. 25 pct. er medlemmer.

Alle skal være medlem af en statslig arbejdsløshedskasse. Kontingentet er 6,5 pct. af lønnen, halvt medarbejder- og halvt arbejdsgiverfinansieret.

Opsigelsesfrister. Det er meget vanskeligt at "skille sig af" med medarbejdere i Tyskland. Løn og overskomster er så nøje reguleret, at det ikke kan bruges som ledelsesværktøj i virksomhederne. Der er mere end 200 lokale aftaler hvor 77 pct. af medarbejderne er villige til at gå ned i løn eller arbejde mere for at sikre arbejdspladsen og få en beskæftigelsesgaranti.

Lønniveauet i Østeuropa er markant lavere, hvilket giver store problemer, arbejderne fra øst er villige til at arbejde til en lav løn i "Vesttyskland", men det er meget vanskeligt at få en arbejdstilladelse bortset fra særlige specialister og sæsonarbejdere, som kan få en midlertidig tilladelse. Dog kan selvstændige få lov til at etablere sig, særligt inden for håndværk, f. eks. brolæggere og lign.

Kreativiteten er stor f.eks. kan tyske virksomheder finde på leje et Polsk sjak til et bestemt projekt, som i en periode skal forestille at være selvstændige håndværkere. Såkaldte kolonnearbejdere. Det kan også være et hold, der lejer sig ind på et slagteri for at skære skinker eller forender, altså proforma selvstændige. Der er stor mistanke om snyd.

Der arbejdes hårdt med at lave et værn mod løn dumping. Holdningen er, at alle der snyder med reglerne bare skal jages ud af landet så er problemet løst. Der er ikke tal for den illegale arbejdskraft. Men man kan godt forestille sig, at det ikke alle steder foregår helt efter reglerne.

Dette var Jørgen Hansens sidste bemærkning.

11. Rundvisning Rigsdagen

Vi fik en spændende guidet tur i Rigsdagen.

Herefter rundtur i Berlin i bus med dansktalende guide.

12. Lørdag den 1. oktober 2005 - Hjemrejsen

Efter en formiddag, i Berlin på egen hånd, fik vi startet med bussen fra Hotel Ibis kl. ca. 12

Efter en ekstra lille rundtur i byen kom vi på rette vej ud af Berlin.

Bodil fik solgt lidt vand i bussen inden hold opdelingen.

Hov ! en U vending, der var vist ikke enighed om hvilken vej bussen skal køre, men efter knap 1 time havde den "fundet" motorvejen.

Post viste sig, at være en god "brygmester" med kaffemaskinen, fik chokolade til kaffen.

Sang lidt, det gik støt og roligt fremad, ca. 115 km før Hamborg, havde vi 14 min. pause.

Britta, Bodil og Gitte lavede en lille sjov konkurrence, højre side af bussen mod venstre, og alle "bierne" var dommere.

Lille pause igen kl. 17,30-17,45 i Hüttnerberge

Allerede kl. 18,34 stod de første af ved Klipleve, og kort tid efter var vi ved Årslev, hvor vi fik mad, Dansk bøf og risalamande, kørte igen kl. ca. 19,15.

Turen nordpå gik planmæssigt, kom godt til Århus, hvor de sidste kom af. Else kom dog med bussen til endestationen, Auning.

Alle var nu enten hjemme eller på det sidste stykke vej hjem, efter en utrolig dejlig tur, fyldt med megen god information, oplevelser og hyggeligt samvær.

Bilag 1

Program for det flyvende og rullende ES-seminar til Polen og Berlin den 27. september – 1. oktober 2005

Tirsdag den 27. september

Kl. 9.25 Afrejse Kastrup/København

Kl. 10.10 Ankomst GDansk Lufthavn

Ankomst ca. kl. 13.00 Besøg Poldanor

Poldanor S.A.
77-320 Prezechlewo
ul. Dworcowa 25
tlf. +48 59 83 34 361
fax + 48 59 83 34 133

Frokost i forbindelse med besøget på Poldanor

Der er ansat ca. 450 personer i Poldanor S.A. Poldanor har egen foderfabrik, hvor alt foderet laves til eget forbrug. Tilhørende jordareal er ca. 15.000 ha, primært lejet af staten. Poldanor S.A. har slagteriet Prime Food som søsterselskab. På Prime Food er der ca. 550 ansatte.

Kl. 17.00 Afrejse fra Poldanor

Kl. 19.00 -19.30 Ankomst hotel Hotel ELEKTOR rue Rynek4
Czaplinek
tlf. 4804375 50 86
fax +48 94 375 50 87

Middag

Onsdag den 28. september

Kl. 7.00 Morgenmad

Kl. 7.30 Afrejse mod Barzkowice

- Kl. 9.45 Ankomst til:
Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w/Barzkowicach
/Westpommerens Rådgivningscentrum for landbrug i Barzkowice/
- Kl. 10.00 Velkomst til de danske rådgivere.
- Kl. 10.10 – 12.30 Orientering om følgende: (kaffepause indlagt)
- Struktur og finansiering af rådgivningen i Polen,
 - Forandring af landbrugsproduktionen efter Murens fald,
 - Økonomisk rådgivning – kalkulationer, skatte-/finansieringsplaner på bedrifterne
- Kl. 12.30 Frokost i Barzkowice
- Kl. 13.30 Afrejse til Stargard Szczeciński.
- Kl. 13.30 – 15.00 Besøg hos Stargard Szczeciński kommune
- Socialsektoren for landdistrikter og opgaver i kommunens afdeling for landbrug
 - Sociallovgivning og forsikring for landmænd
- Kl. 15.00 Afrejse til Witkowo.
- Kl. 15.30 – ca. 17.15 Besøg hos andelselskabet „ Spółdzielcza „AGROFIRMA” Witkowo” Der er 13.284 ha, 3.000 malkekvæg og 2.000 ammekøer.
- Spółdzielcza Arofirma Witkowo
73-102 Stargard Szczeciński
Witkowo 40
www.agrofirmawitkowo.pl
- Kl. ca. 17.15 Afrejse til Szczecin og til hotel Neptun
18 Matejki Street
70-530 Szczecin
tel + 48 91 488 38 83
fax +48 91 488 41 17
- Kl. 19.00 Indlæg om finansiering af landbrug i Polen v/ Fredrik Näsberg
Head of Corporate Banking
Danske Bank Polska S.A.
- Kl. 20.15 Middag på restaurant i byen med folkedans og vodkasmagning

Torsdag den 29. september

Kl. 8.00	Morgenmad
Kl. 9.00 – 10.30	Besøg hos Agencja Nieruchomości Rolnych w Szczecinie Formidling af landbrugsejendomme i Szczecin/
Kl. 10.30	Afrejse til Tychowo
Kl. 11.15 – 12.00	Besøg på en farm i Tychowo
Kl. 12.00	Afrejse til Barzkowice
Kl. 12.30	Frokost i Barzkowice
Kl. 13.30 – 14.15	Besøg hos en landbrugsvirksomhed i Wiechowo 72-121 Marianowo 250 ha – planteavl og svineproduktion.
Kl. 14.15	Afrejse til Tucze i Bobra Nowogardzka kommune.
Kl. 15.00 – 16.30	Besøg på landbrugsvirksomhed, der drives af Erhardt Egsgaard, som er dansk landmand. Planteproduktion. "Tucz Dan" GmbH Oddzial Tucze 72-210 Dobra Nowogardzka
Kl. 16.30	Kørsel til grænsen Kolbaskowo – Pomellen. Der skiftes til tysk bus.
Kl. 19.30	Ankomst hotel i Berlins Centrum IBIS Hotel Potsdamer Platz Anhalter Str.4 10963 Berlin Tlf. 0049-30-261050
Kl. 20.00	Middag

Fredag den 30. september

Kl. 7.30 Morgenmad. Herefter går vi til Den Danske Ambassade, så vi er der kl. ca. 9.15.

Kl. 9.30 -12.00 Besøg på Den Danske Ambassade,
Rauchstr. 1
10787 Berlin
Tlf. + 49 30 50 50 – 22 09
Tax. + 49 30 50 50 – 20 50

Indlæg om Fødevarersekktionens arbejdsopgaver og aktuelle landbrugsmæssige forhold i Tyskland *v/statskonsulent Poul Ottosen*

Indlæg om arbejdsmarkeds- og sociale forhold i Tyskland *v/arbejdsmarkedsråd Jørgen Hansen* samt

idlæg *v/Udo Hemmerling*, Referatsleiter Wirtschafts- und Regionalpolitik, Deutscher Bauernverband – som på tysk vil orientere om landboforeningens organisation og strategi samt aktuelle landbrugspolitiske spørgsmål og herunder tyske forventninger til fremtiden. www.bauernverband.de

Ambassadens fødevareafdeling beskæftiger sig med alle fødevarerpolitiske opgaver - herunder landbrug - og bistår med spørgsmål vedrørende fødevarer sikkerhed, kriseberedskab, afsætningsfremme, lovgivning og myndighedskontakt.

Arbejdsmarkedssektionens opgaver er bl.a. at analysere og informere om væsentlige reformer og udviklingsprocesser i den tyske arbejdsmarkedspolitik og om overenskomstforhandlinger og lønudvikling,
Vi slutter af med en rundvisning på ambassaden.

Se også
www.ambberlin.um.dk/da/Danmarks+ambassade+Berlin.htm

Kl. 12.40 Frokost i Tiergarten

Kl. 13.40 Rundvisning Rigsdagen fra kl. 14.00 – 15.30

Kl. 15.30 Guidet tur i Berlin

Kl. 20.00 Middag

Lørdag den 1. oktober

- Kl. 7.30 Morgenmad
- Berlin på egen hånd
- Kl. 12.00 Afgang med bus fra Berlin.
- Kl. 17.45 – 18.15 Motorvejscafeateria Info-Teria Årslev, efter frakørsel 71.
- Kl. 19.30 – 20.30 Ankomst banegården i Fredericia. Deltagere, der skal videre til Fyn og Sjælland bliver sat af ved Banegården i Fredericia.
- Kl. 20.30 – 21.00 Ankomst banegården i Skanderborg
- Kl. 21.15 – 22.30 Ankomst Århus banegård
- På busturen vil der blandt andet være orientering om aktuelt nyt på ES-området.

Bilag 2**Deltagerliste til studieturen Polen – Berlin
den 27. september til 1. oktober 2005**

Forening:	Deltagere:
Agrogården Landboforeningen for Fyn og Øerne Lombjergevej 1 5750 Ringe	Karsten Siggaard
Djursland Landboforening Føllevej 5, Følle 8410 Rønde	Else Høj
Jysk Landbrugsrådgivning Trehøjevej 10 7200 Grindsted	Børge Tamstrup
LandboCenter Randers- Viborg Asmildklostervej 11 8800 Viborg	Inger Kristensen
LandboCentrum Møllevej 15 4140 Borup	Poul Rasmussen Annette Kristensen
LandboSjælland Ingemannsvej 61 4200 Slagelse	Gertrud Pedersen Poul Krogh-Nielsen
LandboSyd Peberlyk 2 6200 Aabenraa	Bente Brix Jensen
LandboØst Landbogården Kastaniehøjvej 4 8600 Silkeborg	Erik G. Christensen
Landwirtschaftlicher Hauptverein f. Nordschleswig Industriparken 1 6360 Tinglev	Christian Festersen

NordVest Agro I/S Silstrupvej 12 7700 Thisted	Niels Jensen
NordVest Agro I/S Ringvejen 63 7900 Nykøbing Mors	Peter Smedegaard
Sydvestjysk Landboforening Varde Ndr. Boulevard 100 6800 Varde	Jørgen Eg Arne Laugesen Bøje Meiner Jensen
Sønderjysk Landboforening Billundvej 3 6500 Vojens	Mogens Kvist
Sønderjysk Landboforening Åbenråvej 22 6240 Løgumkloster	Per Benzon
Vestjysk Landboforening Herningvej 3-5 6950 Ringkøbing	Olav Kristensen Hans Markussen
Vestjysk Landboforening Herningvej 3-5 6950 Ringkøbing	Niels Henrik Skovsgaard Nielsen Asger Kold
Dansk Landbrugsrådgivning Landscentret Økonomi og Jura Udkærsvej 15, Skejby 8200 Århus N	Morten Sejersén Bodil Irene Jensen Gitte Due Britta Sejr Nielsen Herluf Post Pedersen

Bilag 3

Formål med studietur til Polen og Berlin

Formål: Udvikling af rådgivning til landmandsfamilier, som har eller påtænker at etablere sig i Østeuropa, hvilket er et af Dansk Landbrugs nye fokusområder.

Baggrund:

Globalisering og international orientering er blevet en naturlig og vigtig del af økonomikonsulenternes kompetenceudvikling.

Flere og flere landmænd etablerer sig eller overvejer at etablere sig i Østeuropa. Dette stiller store og nye krav til økonomirådgivere, som forventes at kende og holde sig orienteret om forholdene i de pågældende lande.

Konkret har vi valgt at tilbyde studieturen til Polen, som er det største land af de nye EU-lande med omkring 50 millioner indbyggere, samt at kombinere med et mindre studiebesøg i Berlin, som er et af de aktuelt største udviklingscentre i Europa.

Målet er:

- at få et nærmere kendskab til polsk landbrug og produktionsmuligheder i Polen
- indhente viden om socialøkonomisk rådgivning af polske landmandsfamilier, samt høre om samfundsmæssige og økonomiske erfaringer fra danske landmænd, der har etableret sig i Polen.
- at få en på stedet orientering om hvorledes medarbejdere på danskejede bedrifter i Polen bliver forberedt til deres arbejdsopgaver og det omgivende samfund
- At få et spændende indblik i en virksomhed - Poldanord, - der i løbet af få år gennem opkøb af tidligere statsfarme har opbygget en kæmpe virksomhed
- at kunne rådgive kunder om de konkrete samfundsmæssige forhold som får betydning for en dansk landmand og medarbejder på landbrugsbedrifter i Polen
- at opnå kendskab til en dansk statskonsulents funktion og opgaver samt viden om social-økonomiske forhold i vores naboland Tyskland
- at udveksle erfaringer med de tyske landbrugsorganisationer, som nu også rykker sekretariat til Berlin.
- og måske medvirke til at etablere samarbejde med udenlandske samarbejdspartnere.

Bilag 4

POLEN-TYSKLAND 27.9. – 01.10.2005

Mel: "Det er hammer, hammer fedt"

DA BRITTA MED SIN STAB
DE "STØBTE" DEN IDÉ
TIL LANDS TIL "VANDS" I LUFTEN
VI SKULLE UD OG SE
ET SEMINAR I POLEN
MEN OGSÅ I DET TYSKE
SÅ DERFOR STOD VI ALLE TIDLIGT OP.
VAR VÅGNE ALLE MAND
DOG BØRGE, HVAD MED HAM
TOG HAN SIG MON EN LUR
DA "TJEKKEN" BLEV HANS TUR
HAN DER SIN PUNG JO GLEMTE
SÅ PLUDSELIG LØD EN STEMME:
"BØRGE TAMSTRUP KOM TIL TJEK IGEN".

GDANSK VAR UDGANGSPUNKT
MED BUS I POLSK NATUR
VOR "ARBEJDSBIER" HAVDE
EN DRAM SOM VI KU` SMAGE
SKØNT SLINGER VAR I BUSSEN
FIK VI DRUKKET "SJUSSEN"
INDEN VI ET SLAGTERI SKU` SE
VI PØLSER SMAGTE PÅ
OG SIDEN FARME SÅ
HVOR MANGE TUSIND GRISE
PRODU`CERT TIL FOLK AT SPISE
EN ENERGI UTROLIG
MEN "MANDEN" TOG DET ROLIGT
ØNSKED BAR` AT YDE MER OG MER.

NB. LIDT FRA DEN 27.9.2005

Bilag 5

Videnkonkurrence

1. Hvordan siger man ja på polsk?
Svar: TAK
2. Hvor var Børges pung?
Svar: a) I lommen ✓
b) I lufthavnen ✓
c) På maven ✓
d) I kufferten ✓
3. Hvor høje var servitricernes sko på Hotel Elektor?
Svar: a) 10 cm ✓
b) 5 cm
c) 20 cm
4. Hvor mange søer var der på den store sofarm på Poldanor?
Svar: a) 2.000
b) 4.000
c) 6.000
d) 8.000 ✓
5. Hvor mange ha har Poldanor?
Svar: a) 14.000
b) 10.000
c) 15.000 ✓
6. Ville Gitte med Peter Smedegaard i kælderen?
Svar: a) JA
b) NEJ ✓

Ville Britta?
Svar: a) JA
b) NEJ ✓
7. Hvornår kan en dansk landmand købe landbrug i Polen?
Svar: a) Efter 7 år ✓
b) Efter 12 år
c) Efter 10 år
8. Hvor stor var den vodka, som Peter Smedegaard tabte til Bodil?
Svar: a) 1 flaske vodka ✓
b) 1 glas vodka
c) 1 lille glas vodka
9. Hvor mange kvindelige folkedansere var der på "vodka-restauranten"?
Svar: a) 2
b) 3
c) flere ✓
10. Hvor mange medlemmer har Deutsche Bauernverband?

- Svar: a) 300.000
b) 350.000
c) 400.000 ✓

11. Hvad sagde Asger Kold, da servitricen på IBIS spurgte om suppen smagte godt?

- Svar: a) JA
b) NEIN ✓

12. Hvor mange muh'er lød der fra ejendomsmæglerens telefon?

- Svar: a) 2 ✓
b) 5
c) 8

13. Hvor mange gange spurgte vi om vej til Erhardt Egsgaard?

- Svar: a) 5
b) 3 ✓
c) 7

14. Hvor mange gange kom "kukkeren" ud hos den polske familie?

- Svar: a) 3
b) 2 ✓
c) 5

15. Hvor mange gange om dagen føder en polsk ko – ifølge vores guide?

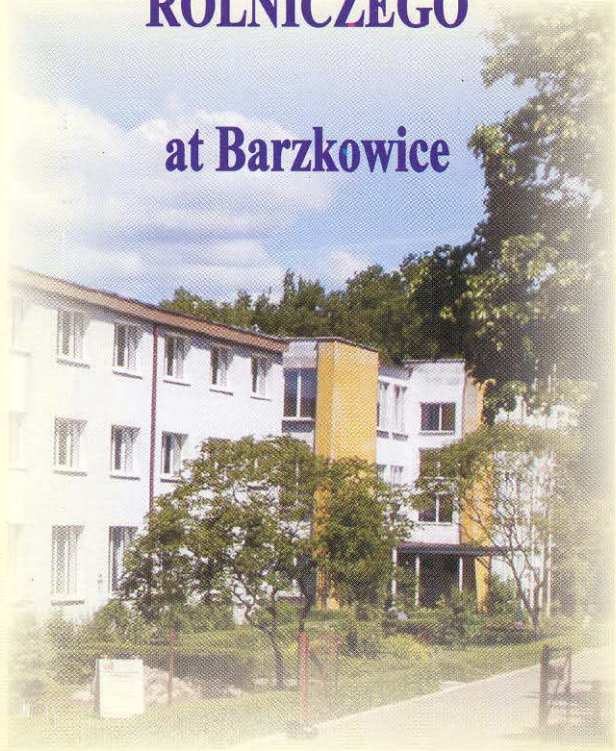
- Svar: a) 2
b) 3 ✓
c) 4

ZACHODNIOPOMORSKI

**OŚRODEK DORADZTWA
ROLNICZEGO**

at Barzkowice

73-134 Barzkowice
tel. (091) 561 37 00 do 02, fax (091) 561 37 91
e-mail: barzkowice@zodr.pl / barzkowice@odr.net.pl
<http://www.zodr.pl>

Department in Koszalin
75-626 Koszalin, ul. Wł. Andersa 34
tel. (094) 342 85 20, fax (094) 342 85 61
e-mail: koszalin@odr.net.pl

Bilag 7

Danske Bank

Danske Bank Polska

a subsidiary of Danske Bank A/S
www.danskebank.com/pl

Danske Bank

Danske Bank Group

– a financially strong business partner

One Bank – One System

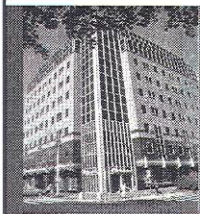

- 150,000 Corporate Customers
- 3 million retail customers
- 570 branches in Scandinavia serving retail and corporate customers
- 17,000 employees
- Branches and subsidiaries in Denmark, Norway, Sweden, Ireland, Northern Ireland, Hamburg, Helsinki, Luxembourg and Warsaw
- Total assets PLN 1,195bn (31/12-2003)
- Rating at Moody's Aa1 (long term)

Danske Bank

Danske Bank in Poland

History of Danske Bank Polska S. A.

- 1998 Representative office in Warsaw
- 2000 A small local bank is acquired by Danske Bank A/S and turned into Danske Bank Polska S.A.
- 2001 Introduction of Danske Bank core values and know-how
- 2003 Conversion to the shared IT-platform

Vision

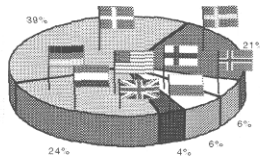
We wish to become the preferred bank primarily for North European companies doing business in Poland.

Mission

- We want to provide financial services of outstanding quality for our clients, and thus establish mutually beneficial business relationships which are profitable to the Bank.
- We will benefit from economies of scale through organic growth and possibly via acquisitions.
- We want to create an attractive working environment for loyal employees based on the Bank's core values and with respect for cultural differences.

Business Relationships

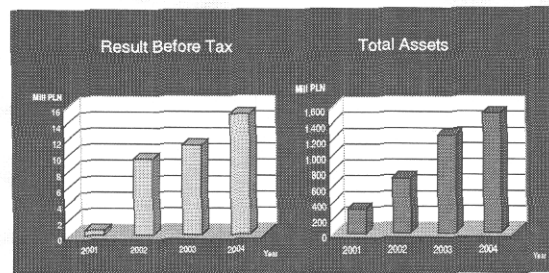
- we serve not only Scandinavian companies

We have established business relationships with more than 400 multinational companies, mainly subsidiaries of northern European companies.

Danske Bank Polska

- an emerging bank on the Polish market

Danske Bank

Competitive Tools & Core Values

- Service
- Flexibility
- Speed
- Quality

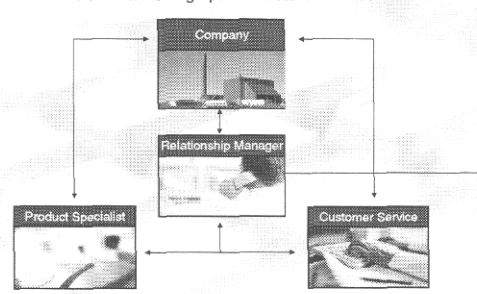
Integrity Expertise Value creation Commitment
Accessibility

Danske Bank

Our Service Concept

- aims at establishing optimal customer relations

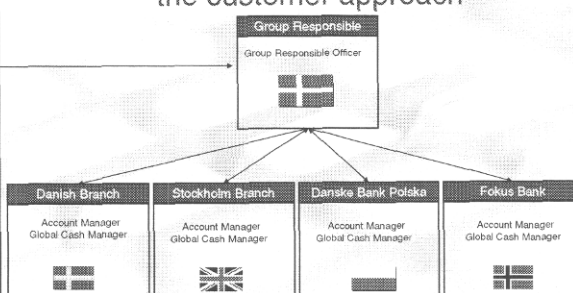


```

    graph TD
      Company[Company] --> RM[Relationship Manager]
      RM --> PS[Product Specialist]
      RM --> CS[Customer Service]
      PS <--> RM
      CS <--> RM
      PS <--> CS
  
```

Danske Bank

Group responsible co-ordinate the customer approach


```

    graph TD
      GRO[Group Responsible Officer] --> DB[Danish Branch]
      GRO --> SB[Stockholm Branch]
      GRO --> DBP[Danske Bank Polska]
      GRO --> FB[Fokus Bank]
      DB --- DB_AM[Account Manager]
      DB --- DB_GCM[Global Cash Manager]
      SB --- SB_AM[Account Manager]
      SB --- SB_GCM[Global Cash Manager]
      DBP --- DBP_AM[Account Manager]
      DBP --- DBP_GCM[Global Cash Manager]
      FB --- FB_AM[Account Manager]
      FB --- FB_GCM[Global Cash Manager]
  
```

Danske Bank

Services in Danske Bank Polska

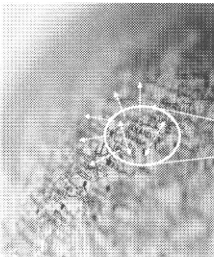
- we offer customised solutions in all major areas of corporate banking

Financing	Cash Management	Treasury	Other services
<ul style="list-style-type: none"> • Loans • Overdraft facilities • Guarantees • Multi-currency credit lines • Syndicated loans • Trade Finance 	<ul style="list-style-type: none"> • All types of payments • International Cash Management • Interest Netting • Cash Pool • MultiCash Plus (EBS) • Cash Collection 	<ul style="list-style-type: none"> • Foreign exchange • Money market • Overnight & Term deposit • Derivatives 	<ul style="list-style-type: none"> • Advise and assistance in establishing a business operation in Poland

Danske Bank

Cash Management

- our electronic banking systems facilitates all kinds of payments

MultiCash Plus (Poland) Account statements Domestic payments International payments Interface to ERP-systems Domestic account adjustment facilities		Danske Bank Business Online (Scandinavia, Germany & UK) Monitoring and operating accounts from abroad
--	---	--

Danske Bank

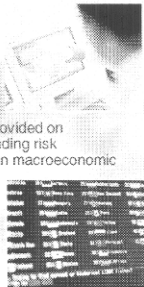
Treasury

- Danske Bank ranks among the largest currency traders in the world.

We offer our customers highly competitive foreign exchange rates on a wide range of financial instruments

Information and advice is provided on currency market issues, including risk management and research on macroeconomic and currency trends

Negotiable FX rates when the value of the transaction exceeds PLN 50,000 or the equivalent in other currencies

Danske Bank

Tax on Civil Acts

- Additional Costs If Financing Internally

Parent company
non-Polish resident

Polish subsidiary

- In some cases the company has to pay 2% of Tax on Civil Acts.

Exceptions:

- Loan from a direct shareholder,
- Direct shareholder with a statute allowing giving loans,
- Loan associated with borrower's primary activities.

Disclaimer: Danske Bank Polska S.A. recommends our customers to obtain independent legal tax advice before making any internal financing.

Danske Bank

Withholding tax

Applies for dividends (0%/5%/15%), interest, royalties.

Denmark

Poland

Lender: Parent company/Bank
non-Polish resident

Borrower: Polish subsidiary
Resident

Loan

Interest

5% interest compensation

5% withholding tax of interest paid to Danish lender

Danish Tax authorities

Polish Tax authorities

Danske Bank

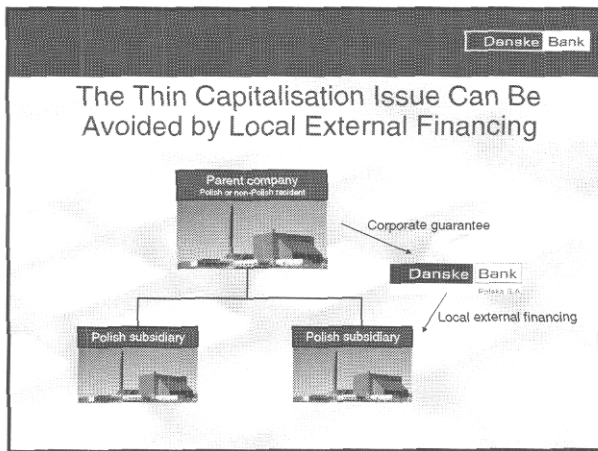
The Thin Capitalisation Rule Can Result in Non-deductible Interests

Parent company
Polish or non-Polish resident

Polish subsidiary

Polish subsidiary

1:1 share capital versus parent company loan

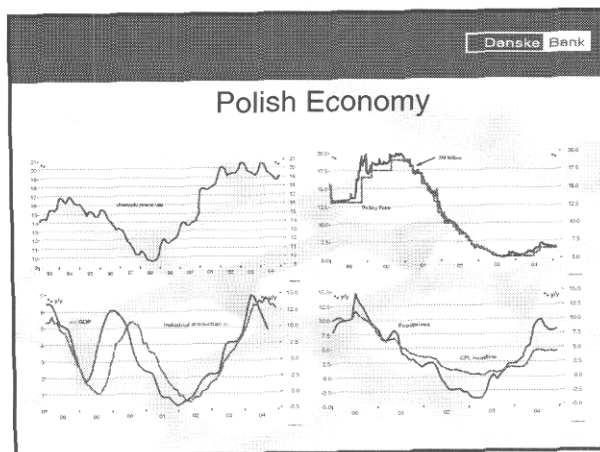

Danske Bank

www.danskebank.com/pl

- New Website launched on 1 March 2004.
- The Website is among the front-runners in terms of:
 - interactivity
 - economic news
 - access to relevant documents

The screenshots show the website's user interface. One screen displays a 'Download documents' section with a list of documents in PDF format, including 'Account opening'. Another screen shows a 'Financial market' section with news and data.

Danske Bank

Poland in Brief

REPUBLIC OF POLAND
administrative divisions (since 1999)

Legend:
 - Administrative division
 - Capital of administrative division
 - Capital of Poland

Population: 38.6 mil.

Membership: EU, NATO, OECD, OSCE and UN

Corporate tax: 19% from 2004

VAT: 22% (reduced rates for certain goods, services and special raw materials)

Danske Bank

List of contacts

<p>Corporate Banking Department</p> <p>Jacob Vinter (DK +45) Head of Corporate Banking Telephone: +48 22 33 77 155 Mobile: +48 609 194 341 E-mail: jv@danbank.com</p> <p>Piotr Melonka (PL +48) Senior Account Manager Telephone: +48 22 33 77 156 Mobile: +48 609 194 341 E-mail: pm@danbank.com</p> <p>Agata Nowak (PL +48) Global Cash Manager Telephone: +48 22 33 77 150 Mobile: +48 601 309 968 E-mail: an@danbank.com</p> <p>Pawel Boczar (PL +48) Account Manager Telephone: +48 22 33 77 154 Mobile: +48 601 309 968 E-mail: pb@danbank.com</p> <p>Uta Szczepanska (PL +48) Account Manager Telephone: +48 22 33 77 157 Mobile: +48 609 194 342 E-mail: us@danbank.com</p> <p>Marion Orling (DK +45) Account Manager Telephone: +48 22 33 77 149 Mobile: +48 601 305 506 E-mail: mo@danbank.com</p> <p>Marta Galus (PL +48) Account Manager Telephone: +48 22 33 77 159 Mobile: +48 661 845 526 E-mail: mg@danbank.com</p> <p>Wojciech Dabrowski (PL +48) Junior Account Manager Telephone: +48 22 33 77 148 Mobile: +48 601 345 492 E-mail: wd@danbank.com</p> <p>Hubert Chasko (PL +48) Junior Account Manager Telephone: +48 22 33 77 147 Mobile: +48 601 345 491 E-mail: hc@danbank.com</p> <p>Dariusz Szybiński (PL +48) Senior Account Manager Telephone: +48 22 33 77 183 Mobile: +48 601 345 513 E-mail: ds@danbank.com</p>	<p>Treasury</p> <p>Imper Helvet (DK +45) Treasurer Telephone: +48 22 33 77 115 Mobile: +48 609 194 340 E-mail: ih@danbank.com</p> <p>Katarzyna Sobocka (PL +48) Senior Corporate Dealer Telephone: +48 22 33 77 113 Mobile: +48 609 194 341 E-mail: ks@danbank.com</p> <p>Barbara Dzwonko (PL +48) Senior Corporate Dealer Telephone: +48 22 33 77 112 Mobile: +48 661 740 063 E-mail: bd@danbank.com</p> <p>Customer Service</p> <p>Joanna Szabo-Szczepka (PL +48) Telephone: +48 22 33 77 141 E-mail: js@danbank.com</p> <p>Agnieszka Kiskowicz (PL +48) Telephone: +48 22 33 77 177 E-mail: agnieszka@danbank.com</p> <p>Martyna Kurek (PL +48) Telephone: +48 22 33 77 391 E-mail: mk@danbank.com</p> <p>Tomasz Kopyński (PL +48) MultiCash Plus Telephone: +48 22 33 77 121 Mobile: +48 601 305 506 E-mail: tk@danbank.com</p> <p>Mikael Bernmark (PL +48) MultiCash Plus Telephone: +48 22 33 77 392 Mobile: +48 609 441 924 E-mail: mb@danbank.com</p>	<p>Danske Bank Polska SA Warsaw Corporate Center ul. Długa 19/20, 01-001 00-088 Warsaw, Poland</p> <p>Telephone: +48 22 33 77 190 Telex: +48 22 33 77 191 SWIFT: DABSP333 Web site: www.danskebank.com.pl</p>
---	---	--

Danske Bank

Thank you for your attention!

We are looking forward to doing business with you!

Reference list

ARCTIC PAPER

 RAUTARUUKKI

PRINCE

SKANDINAVISK TOBAKSKOMPAGNI

 ROCKWOOL

 wavin

Bilag 8

KORT OM DET SOCIALE SYSTEM I TYSKLAND

Det sociale sikkerhedssystem i Tyskland er baseret på et forsikringsprincip i modsætning til Danmark, hvor de fleste sociale ydelser finansieres via skatten.

Det samlede bidrag til de lovpligtige sociale ordninger er i år 2005:

- * Pensionsforsikringen (19,5 %)
- * Arbejdsløshedsforsikringen (6,5 %)
- * Sygeforsikringen (gns. 14,5 %)
- * Plejeforsikringen (1,7 %). Er man barnløs betaler arbejdstager 0,25 % ekstra)

Bidraget finansieres af henholdsvis arbejdsgiver og lønmodtager med halvdelen hver, og det udgør i år 2005 i alt ca. 42,2 % af bruttolønnen. Dog er der i enkelte ordninger udmålingsgrænser (maksimumsbeløb), således at der ikke betales bidrag af den del af lønnen, der ligger over udmålingsgrænsen. Lønmodtagerens bidrag trækkes automatisk før lønnen udbetales.

Medlemskab af det sociale sikringsssystem er lovpligtigt, og det er arbejdsgiveren, der skal sørge for tilmelding og indbetaling til en fælles opkrævning, og som forestår fordelingen på de respektive kasser.

De lovfastede udmålingsgrænser (Bemessungsgrenzen) for 2005 er (i Euro):

	Vesttyskland		Østtyskland	
	Årligt	Månedligt	Årligt	Månedligt
Arbejdsløshedsforsikring	62.400	5.200	52.800	4.400
Pensionsforsikring	76.800	6.400	64.800	5.400
Sygeforsikringen	42.300	3.525	42.300	3.525
Plejeforsikringen	42.300	3.525	42.300	3.525

Eksempel: Konkret betyder dette, at bidraget fra en vesttysk lønmodtager, der tjener 70.000 Euro om året maksimalt kan udgøre: 19,5 % til pension af 76.800 Euro, 14,5 % (gns) til sygeforsikring af 42.300 Euro, 6,5 % til arbejdsløshedsforsikring af 62.400 Euro og 1,7 % til plejeforsikring af 42.300 Euro. (samt, hvis man ikke har børn, 0,25% ekstra for arbejdstager)

Omkring indretningen de enkelte ordninger skal nævnes:

- at **pensionsforsikringen** er obligatorisk, og omfatter alle arbejdere, funktionærer, studerende og handicappede i godkendte jobs på arbejdsmarkedet. Selvstændige og freelancearbejdere er under bestemte forudsætninger også forsikrede. Forsikringen giver adgang til "alderspension", understøttelse ved tab af erhvervsevne, og forsørgelse af efterladte ved dødsfald.

Pensionens størrelse afhænger af indkomsten (indbetalingen) – den stiger med indkomsten og antallet af forsikringsår. Bidragssatsen til pensionsforsikringen udgør 19,5 % af bruttolønnen.

- at **sygeforsikringen** er lovpligtig for arbejdstagere med indkomster under en fastsat grænse (Brutto: 3.825 Euro), men den kan tegnes frivilligt af arbejdstagere med en højere indtægt. Arbejdstagere, der har en højere indtægt kan vælge at tegne en privat sygeforsikring. Arbejdstageren kan selv vælge, hvilken sygekasse han/hun vil være medlem af. Da der er forskel på ydelser og priser, kan det godt betale sig at lave en sammenligning, før man bestemmer sig - informationer herom fås af det tyske forbrugerråd -

www.verbraucherzentrale.de.

Sygeforsikringen giver ret til behandling hos læge, tandlæge, på hospitaler, og der betales medicintilskud samt sygedagpenge. Bidragssatsen til sygeforsikringen udgør gns. 14,5 % af bruttolønnen.

Der betales yderligere et lægegebyr på 10 Euro pr. konsultation pr. kvartal. Bliver man af sin læge henvist en specialist - skal der ikke betales et ekstra gebyr. Ligeledes er der for medicin en brugerbetaling på min. 5 Euro og maks. 10 Euro pr. recept.

- at **arbejdsløshedsforsikringen** er lovpligtig for alle, der er beskæftiget i mindst 18 timer om ugen hos en arbejdsgiver. Arbejdsløshedsområdet administreres af Bundesagentur für Arbeit - www.arbeitsagentur.de - og de regionale og lokale AF-kontorer (Arbeitsagenturen). Arbejdsløshedsforsikringen giver ret til bl.a. dagpenge.

Bidragssatsen til arbejdsløshedsforsikringen udgør 6,5 % af bruttolønnen.

- at **plejeforsikringen** er en obligatorisk forsikring for alle, der også hører under den lovpligtige sygeforsikring.

Plejeforsikringen dækker udgifter for ekstra plejekrævende personer (f.eks. ældre og handicappede) til bl.a. hjemmehjælp og understøttelse.

Bidragssatsen til plejeforsikringen er 1,7 % af bruttolønnen.

Udover de 4 forsikringer, hvortil såvel arbejdsgivere som lønmodtagere betaler bidrag, findes der en **ulykkesforsikring**, som er lovpligtig for alle arbejdstagere. Arbejdsgiveren betaler alene bidraget til ulykkesforsikringen. Forsikringen dækker udover ulykker på arbejdspladsen også ulykker under transport til og fra arbejde.

Yderligere information herom fås på www.deutsche-sozialversicherungen.de

DET UDVIDEDE FAMILIEFORSØRGERBEGREB I SOCIALSYSTEMET

Det udvidede familieforsørgerbegreb i tysk sociallovgivning indebærer bl.a. at børn har et økonomisk ansvar for de ældre. Det kan medføre, at hvis en ældre ikke kan klare sig selv og er henvist til hjælp fra det offentlige, kan regningen blive sendt videre til børnene. Afklaringen af betalingsforholdet sker i hvert enkelt tilfælde hos den ansvarlige myndighed.

HARTZ IV - Arbeitslosengeld II (ALG II)

Arbejdssøgende, der står til rådighed for arbejdsmarkedet og har opbrugt deres ret til dagpenge eller ikke har optjent hertil, kan søge om ALG II. Yderligere informationer:

<http://arbeitslosengeld2.arbeitsagentur.de/index2.php>

SOCIALHJÆLP (Soziale Grundsicherung)

Socialhjælpen forvaltes af kommunernes (Gemeinden) socialkontorer, og den kan tildeles personer, der er i nød og ikke selv eller gennem hjælp fra andre (familien) kan klare sig. Der findes to hovedtyper af socialhjælp:

- **Hjælp til underhold**, som omfatter hjælp til bl.a. mad, bopæl, tøj, personlig pleje, varme og daglige fornødenheder
- **Hjælp i særlige livssituationer**, som bl.a. omfatter forebyggende sundhedshjælp, hjælp til gravide, indslusningshjælp til handicappede og hjælp til hjemlig pleje

For begge typer socialhjælp gælder princippet om skøn og behov, men der findes dog normalsatser. For yderligere information kontakt: den tyske bopælskommune.

KORT OM DET TYSKE ARBEJDSMARKED

Rammebetingelserne for det tyske arbejdsmarked er fastsat ved lov. Der består imidlertid en ret for arbejdsmarkedets parter til at indgå overenskomster (tarifautonomi), uden at staten kan blande sig heri.

Overenskomsterne bliver således ofte overbygninger på lovgivningen, og kendskab til de faktiske arbejdsbetingelser kræver derfor viden om såvel lovgivning som overenskomst.

Lønnen fastsættes alene ved overenskomst, dog kan regeringen efter indstilling fra arbejdsmarkedets parter erklære en aftalt løn for almengyldig og ved lov fastsætte lønnen som mindsteløn for branchen. Dette er tilfældet inden for byggebranchen (Udstationeringsloven).

Der eksisterer to hovedformer for overenskomster: lønoverenskomster, der typisk er ét-årige eller to-årige, og rammeoverenskomster, der har en længere løbetid.

Lønoverenskomsterne regulerer lønsatserne, mens rammeoverenskomsterne fastlægger generelle regler vedr. f.eks. arbejdstid, feriens længde, løn under sygdom m.m.

I overenskomstens løbetid gælder fredspligt. Ved fornyelse af overenskomster kan parterne anvende strejke og lock-out. Et typisk forløb vil være udveksling af krav, punktstrejker og endelig forlig evt. ved medvirken af en mæglingsmand.

Der er stor forskel på lønnen afhængigt af, hvilken branche man er beskæftiget i, og hvor man bliver indplaceret i lønskalaen, der ofte har mellem 4 og 6 trin.

Den ansatte skal imidlertid af bruttolønnen trækkes for bidrag til socialforsikringen ligesom arbejdsgiveren udover bruttolønnen skal betale en andel til socialforsikringen.

For 2005 er det samlede sociale bidrag ca. 41% af bruttolønnen, som betales af arbejdsgiver og ansat med hver halvdelen (informationer om [socialforsikringssystemet klik her](#)).

Organisationsprocenten på lønmodtagerside er i gennemsnit ca. 25%, hvilket dækker over store forskelle fra branche til branche og i de enkelte virksomheder. For arbejdsgiverne er 80% af virksomhederne organiseret i en arbejdsgiverforening, men alle virksomheder er pligtmedlemmer af et kammer.

Organisationsprincippet er: Én virksomhed, én fagforening.

Selvom under en tredjedel af lønmodtagerne er medlem af en fagforening, arbejder de fleste alligevel under kollektive aftaler.

Der har dog i de seneste år været stigende problemer med at få de kollektive aftaler respekteret - især i de nye delstater.

De to hovedorganisationer på arbejdsmarkedet er arbejdstagerorganisationen www.dgb.de (Deutscher Gewerkschaftsbund) og arbejdsgiverorganisationen www.bda-online.de (Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände).

Ingen af hovedorganisationerne har overenskomstkompetence, men tager sig af koordination mellem medlemsorganisationerne og af spørgsmål af generel interesse. F.eks. varetages medlemmernes interesse i forhold til det politiske system.

Lønmodtagerorganisationen DGB www.dgb.de har 8 medlemsforbund med i alt ca. 7,5 mio. med-

lemmer. De to største medlemsforbund er www.verdi.de og www.igmetall.de med hver ca. 2,5 mio. medlemmer. Udenfor hovedorganisation står www.dbb.de (Deutscher Beamtenbund), som er tjenestemændenes organisation.

Som medlem af en fagforening har man især fordel af juridisk støtte i afskedigelsessager, hvor der kan være involveret ganske store beløb.

Arbejdsgiverorganisationen BDA organiserer alle betydende organisationer inden for erhvervslivet - som industri, handel, håndværk, banker m.m.

Særligt skal nævnes medlemsorganisationen www.gesamtmetall.de, der forhandler overenskomster inden for metal- og elektroindustrien.

Organisationen www.bdi-online.de (Bundesverband der Deutschen Industrie) repræsenterer industriens virksomheder i erhvervs- og skattepolitiske spørgsmål.

SKAT

Skatteregler i Tyskland. Det tyske skattesystem er meget komplekst. Derfor gives der neden for udelukkende oplysninger af mere generel karakter. Yderligere oplysninger vil kunne indhentes ved henvendelse til relevante tyske offentlige myndigheder eller de private skatterådgivere, som mange tyskere gør brug af:

Forbundsfinansministeriet www.bundesfinanzministerium.de

Bundesfinanzamt www.bff-online.de

Foreningen af skatterådgivere www.dstv.de

Det tyske skattesystem bygger på progressiv indkomstbeskatning med et bundfradrag. Hertil kommer en række andre konkrete fradragsmuligheder. En skattereform, der blev vedtaget af Forbundsagen den 6. juli 2000 og godkendt af Forbundsrådet den 14. juli 2000, indebærer nedsættelse af såvel indkomst- som selskabsskatten. Reduktionen af personindkomstbeskatningen finder sted i tre faser frem til 2005. Den tyske skattereform trådte i kraft den 1. januar 2001 og er fuldt indfaset i 2005.

Hovedformålet med at nedsætte marginalskatterne er at forbedre strukturerne med henblik på at øge den økonomiske aktivitet og beskæftigelse i Tyskland.

Indkomstskattesatserne er som følge af skattereformen blevet løbende nedsat indtil 2005. I den første fase blev den laveste marginalskattesats nedsat fra 22,9% i 2000 til 19,9% i 2001. Derudover blev den højeste marginalskat sænket fra 51% i 2000 til 48,5% i 2001. Bundfradraget blev hævet fra 6.902 € i 2000 til 7.206 € i 2001. I anden fase blev den laveste marginalskat nedsat til 19,9% i 2003, og den højeste marginalskattesats blev nedsat til 48,5%. Bundfradraget blev hævet til 7.235 €. I tredje og sidste fase i 2005 nedsættes den laveste marginalskat yderligere til 15%, og den højeste marginalskat nedsættes til 42%. Bundfradraget hæves til 7.664 €.

Skatteåret følger kalenderåret, og hvert år skal der - afhængig af om man er "Einkommensteuerpflichtig" - udfyldes en selvangivelse. I løbet af skatteåret indbetales hvert kvartal skat - beregnet udfra det foregående års skatteopgørelse. Lønkat trækkes dog direkte hos arbejdsgiveren, der fra hver medarbejder har et skattekort, der angiver lønkatteklasse. For hver lønkatteklasse er der forskelle i fradrag. Inddelingen i skatteklasser afhænger bl.a. af ægtestand samt af, hvorvidt arbejdstagerene modtager indkomst fra flere arbejdsgivere. Der er 6 skatteklasser.

Indkomstskatten varierer ikke fra region til region i Tyskland.

I forbindelse med den tyske enhed er der blevet indført en solidaritetsskat på 5,5%, der bl.a. beregnes af beskatningsgrundlaget for indkomstskatten.

Momsen ("Mehrwertsteuer") er i Tyskland normalt på 16%. For udvalgte serviceydelser og næringsmidler er momsen dog på 7%.

Dobbeltbeskatningsaftalen. Danmark og Tyskland har indgået en aftale med det formål at undgå dobbeltbeskatning. Aftalen dækker bl.a. indkomstskat. Helt overordnet er reglerne sådan, at indkomsten beskattes i bopælslandet. Fortjeneste af erhvervsvirksomhed beskattes som hovedregel i det land, hvor fortjenesten er indvundet.

For yderligere oplysninger om skattemæssige forhold bør man henvende sig til Skatteministeriet i Danmark www.skat.dk eller til de relevante lokale skattemyndigheder hjemme og i Tyskland.

ARBEJDSRETTIGHEDER

Som dansker har man de samme rettigheder på det tyske arbejdsmarked som tyskerne selv. Hvis man mener, man bliver forkert behandlet, kan man således indklage arbejdsgiveren for arbejdsretten.

Udgangspunktet for et ansættelsesforhold er en arbejdskontrakt, hvor begge parter kan indføre krav og pligter. Arbejdskontraktens bestemmelser skal være i overensstemmelse med de lovfastede minimumsbestemmelser. Der kan også henvises til en overenskomst, der måtte gælde for virksomheden. Typisk kan der indgås aftale om ekstra feriedage, særlige arbejdstider og lignende.

Afskedigelse.

Opsigelses/afskedigelsesfrister er reguleret ved lov. Som udgangspunkt er fristen 4 uger fra den sidste dag i måneden; men jo længere man har været ansat i en virksomhed, desto længere afskedigelsesfrist har man krav på. Spørgsmålet medtages ofte i arbejdskontrakten. Yderligere info fås af det tyske økonomi- og arbejdsministerium www.bmwa.bund.de.

Ferie.

Ved lov er det fastsat, at alle har krav på minimum 24 dages ferie, men i de fleste overenskomster, er der indføjet er ret til ekstra ferie, typisk 6 uger eller mere. Stigende med alder og anciennitet. Yderligere info fås af det økonomi- og arbejdsministerium www.bmwa.bund.de.

Sygdom.

Som hovedregel har man - efter minimum 4 ugers ansættelse - ved sygdom i et beskæftigelsesforhold de første 6 uger krav på løn under sygdom betalt af arbejdsgiveren. Herefter overtager sygekassen betalingen i op til 78 uger i løbet af 3 år. Få mere information ved at kontakte din tyske sygesikring.

Alle medlemmer af en tysk sygesikring har ret til sygedagpenge, svarende til 70% (dog op til en beløbsgrænse) af den normale brutto-indtægt.

Forældre har ret til at holde fri, når deres børn er syge. Med ét barn (under 12 år) har forældrene hver 10 pasningsdage (enlige forældre 20), og har man flere børn, har hver af forældrene ret til at passe dem i 25 dage om året (50 for enlige). Yderligere informationer fås af det tyske familieministerium www.bmfsfj.de.

Barsel og forældreorlov.

I forbindelse med en graviditet er kvinden ansættelsesmæssigt beskyttet af flere regler. Hun kan ikke siges op under graviditeten og 4 måneder efter fødslen. Desuden er det reguleret hvilken type

opgaver, hun må påtage sig, og hvor længe og hvornår hun må arbejde. Barselorloven begynder 6 uger før fødslen og slutter 8 uger efter fødslen. I denne periode modtages fuld løn - heraf er 13 Euro fra Krankenkasse (Mutterschaftsgeld) resten fra arbejdsgiveren.

Efterfølgende er det muligt at holde forældreorlov (Erziehungsurlaub) i op til 3 år. Forældrene bestemmer selv om og i givet fald hvem af dem, der vil have orlov. De kan også dele perioden, og under alle omstændigheder er de beskyttet mod opsigelse. Under forældreorloven er man, afhængig af familiens økonomiske situation, berettiget til Erziehungsgeld fra det offentlige. For flere informationer kontakt det tyske familieministerium www.bmfsfj.de.

Medbestemmelse og bedriftsråd.

Alle ansatte har ret til at deltage og har medbestemmelse, når der skal træffes afgørelser om eller ske ændringer på arbejdspladsen. Rettighederne er fastsat ved lov i "Betriebsverfassungsgesetz". Mere specifikt drejer det sig om retten til at modtage relevante informationer, ytre meninger om jobsituationen, se sin medarbejderjournal o.s.v.

På virksomheder i den private sektor kan der oprettes et samarbejdsudvalg (Betriebsrat), hvis der er mere end 10 ansatte. Bedriftsrådet (der svarer til B-siden i et dansk samarbejdsudvalg) har til opgave at holde øje med, at sikkerhedsforskrifter og arbejdstidsregler overholdes. I forhandlinger mellem ledelse og medarbejdere har rådet indflydelse på bl.a. arbejdstider, tilrettelæggelse af overarbejde og ferieplanlægning. Hvis der er mere end 20 ansatte på en virksomhed, har bedriftsrådet (en slags) høringsret i forbindelse med jobklassifikationer, ansættelser og afskedigelsessager. Endelig kan medarbejderne vælge repræsentanter til aktieselskabersbestyrelser. De offentligt ansatte har et organ svarende til bedriftsrådet. Yderligere oplysninger fåes gennem af det økonomi- og arbejdsministerium www.bmwa.bund.de.

KORT OM DEN TYSKE LANDBRUGSSEKTOR

Landbrugstruktur

Antallet af landbrugsbedrifter i Tyskland udgjorde i 2004 372.400, hvoraf ca. 45% er hovederhvervsbedrifter. Hovederhvervsbedrifterne har et gennemsnitligt areal på 51 ha.

Strukturen er meget forskellig med store bedrifter i de 5 nye forbundslande mod øst, Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburg, Sachsen, Sachsen-Anhalt og Thüringen og relativt små bedrifter i Vest- og Sydtykland. Gennemsnitsstørrelsen pr. bedrift i Mecklenburg-Vorpommern er således 269 ha, mens den i Bayern, Baden-Württemberg og Nordrhein-Westfalen kun er 25-30ha.

Der foregår en betydelig strukturudvikling i tysk landbrug både for så vidt angår det samlede antal bedrifter, der er reduceret med ca. 4% i 2004 og antallet af kvægbedrifter, der er faldet med 5% til 189000 og antallet af svinebedrifter, der er faldet med 12% til 91500.

Beskæftigelse

1,27 mio mennesker er beskæftiget i landbruget med hoved- eller bierhverv, svarende til i alt ca. 2,4% af de beskæftigede

Ca. 4 mio mennesker er beskæftiget i fødevarersektoren up and downstream – dvs. incl. Forsyningsvirksomheder, fødevarerindustri og fødevarerhandel.

62% af arbejdskraften i landbruget er familiearbejdskraft. 15% er fast fremmed arbejdskraft. 23% er sæsonarbejdskraft.

Landbrugets produktionsværdi

Produktionsværdien i landbruget udgjorde i 2004 41,6 mia €. Incl tjenesteydelser.

Den samlede andel af bruttofaktoringkomsten fra landbrug, skovbrug og fiskeri udgør kun ca. 1,2%.

Landbrugets bruttofaktoringkomst er i 2004 steget markant med 14%, men fra et lavt niveau til 10,8 mia €

Den vegetabiliske produktion havde i 2004 en værdi af 20,3 mia €, mens den animalske produktion havde en værdi af 19,8 mia €

Mælkesektoren er den mest betydende sektor med en produktionsværdi på 8,5 mia €. Kornsektoren har en produktionsværdi på 7,5 mia €. Svinesektorens produktionsværdi i 2004 var 5,3 mia € og kvægsektorens produktionsværdi 3,4 mia €

Økologi

Den økologiske produktion er stigende og omfatter i 2004 4,3% af landbrugsarealet fordelt på godt 16.000 bedrifter. Økologien står stærkest i de nye forbundslande specielt i Mecklenburg-Vorpommern og Brandenburg med en andel på 8-9%.

Økologisk landbrugsproduktion støttes både på forbundsniveau og delstatsniveau.

Der eksisterer et større antal forskellige økologimærker, men forbrugerbeskyttelsesministeriet har i 2001 taget initiativ til at indføre det statslige Bio-Siegel, der nu omfatter ca. 25.000 produkter, som skal respektere EU's mindstekrav.

Landbrugspolitik

Den tyske landbrugspolitik bliver ført indenfor rammerne af EU-politikken

Gennemførelsen af EU-reformen med afkoblet støtte gennemføres pr. 1. januar 2005. I en periode frem til 2013 anvendes en hybridmodel – dvs en kombination af individuel bedriftsstøtte svarende til den hidtidige støtte og en regionaliseret støtte. Fra 2013 anvendes i Tyskland en fuldstændig ensartet afkoblet regional præmie.

Reformen knytter de direkte betalinger til landmændene sammen med krav om miljø og dyrebekyttelse samt fødevarerikkerhed (cross compliance) og gennem modulation af de direkte betalinger øges de finansielle midler til landdistriktspolitikken, der skal bidrage til at skabe forudsætnin-gerne for en konkurrencedygtig, bæredygtig og natur- og landskabsorienteret landbrugspolitik.

Reformen af EU's fælles landbrugspolitik skal ses i sammenhæng med den tyske regerings stra-

tegi for dynamiske landdistrikter, der fremmes af flere støtteprogrammer, feks. Aktive Regioner, landbrugsmiljøtiltag, økologisk landbrug m.v.

Økologi og non-food produktion er vigtige bestanddele af den tyske politik på dette område.

Non-food i form af fornyelige råstoffer er et vækstområde, der bidrager til miljø- og klimabeskyttelse samt værdiskabelse og beskæftigelse i landdistrikterne.

Statsstøtten til landbruget udgør i Tyskland 0,09% af BNP og i Danmark 0,14% af BNP ifølge EU-kommissionens opgørelser.

Minister for landbrug og forbrugerbeskyttelse er Horst Seehofer fra CSU (Bayern) udnævnt november 2005.

Horst Seehofer (f. 1949) har tidligere været forbundsminister for sundhed og har i hele sin hidtidige karriere især arbejdet med social- og sundhedsspørgsmål.

Landbrugs- og forbrugerbeskyttelsesministeriet er ansvarlig for den overordnede politik indenfor sit ressortområde og baserer sig i gennemførelsen på en række Bundesämter (direktorater) og forskningsinstitutioner.

I den føderale struktur er ministerierne i delstaterne og de hertil knyttede lokale myndigheder ansvarlig for udfyldende bestemmelser, en række strukturpolitiske foranstaltninger og kontrol, f.eks. fødevarekontrol.

Skovbrug

31% af Tysklands areal er bevokset med skov (11,1 mio ha). 46% er privat skov og 54% offentlig skov. Hugsten udgør kun 60-70% af skovenes potentiale i forhold til opretholdelse af bæredygtigheden. Skov- og træsektoren omfatter ca. 1 mio arbejdspladser med en omsætning på 1 mia € og er dermed et vigtigt erhvervsområde

Fiskeri

Den samlede tyske fiskerflåde bestod i 2004 af ca 2200 fartøjer med en samlet tonnage på 66000BRT.

Højsøflåden består af 11 fartøjer.

Kystfiskeriet omfatter 431 kuttere, 1759 overvejende åbne fartøjer og 13 muslingefartøjer.

Fangsten i højsøfiskeriet udgjorde i 2003 141.000 t til en værdi af 72 mio €

Fangsten i kystfiskeriet udgjorde i 2003 126.000 t til en værdi af 110 mio €

Tysk fiskeri dækker kun en lille andel af forbruget af fisk på det tyske marked.

Fødevareindustrien

Fødevareindustrien er præget af mange små og mellemstore virksomheder.

Kun 10% af virksomhederne i fødevareindustrien har en årsomsætning på over 50 mio €

Fødevarehandel

Fødevarehandelen er i modsætning til industrien karakteriseret ved en betydelig koncentration. De 10 største virksomheder står for 84% af branchens omsætning. Discountmarkederne står for 38% af omsætningen (2004)

Danmarks eksport af landbrugsvarer m.v. til Tyskland

Danmarks eksport af landbrugsvarer til Tyskland udgør ca 10 mia kr. De vigtigste eksportvarer er frosset svinekød for 3,8 mia, andre kødvarer for ca 1 mia kr og ost for ca. 2,5 mia kr.

Eksporten af andre industrifarbedede fødevarer udgør godt 3 mia kr.

Eksporten af maskiner til landbrugsformål m.v. udgør ca 1 mia. kr.